



Fig. 238. U 496. Tibble, Husby-Långhundra sn. Efter B 214.

och Gullev, över vilka stenen är rest, blivit begravna här, på byns gamla gravfält. Det är då märkligt att finna, att Ragnfast har låtit rista runorna för deras själar. Han har sålunda varit kristen, liksom förmodligen också de båda döda.

Ragnfast och Ingefast omtalas även i inskriften U 497 på berghällen vid Tibble. Båda dessa ristningar äro otvivelaktigt utförda av samme ristare. Härför talar framför allt den mycket likartade ornamentiken.

Om namnen *Ragnfastr* och *Ingifastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100. Formen *ranfastr* förekommer även U 168 och Sö 253. I genitiven *ikifat* har ristaren av förbiseende hoppat över en runa *s*; jfr U 497. Genitiven *kulifs* återger ett *Gullæifs* (*Gullifs*), vilket kan motsvara ett ursprungligt *Guð-læifr* eller *Gunnlæifr*. Båda dessa namn finnas säkert belagda i inskrifterna. *Guð-læifr* förekommer i Sö 172 (?), 218, 340, U 595, L 1053 Järsta, Valbo sn (Gästrikland) och L 1068 Högs sn (Hälsingland), *Gunnlæifr* i Sö 159 (?), 162, L 38 Varpsundet, Ö. Grans sn, L 47 Ekila bro, Y. Grans sn, *Gullæifr* i Sö 33, 66, U 318, L 45 Ekila bro, Y. Grans sn, L 155 Högsta, Bälunge sn, L 319 Välla tä, Bro sn, och L 1550 Skokloster.

Att Ingefast är fader till Ragnfast, framgår av inskriften på U 497. Gullev har varit en annan frände till Ragnfast, möjligen farfader eller broder. Runstenen har, såsom ovan har blivit framhållet, stått i ett stort gravfält, och den var omgiven av en lagd stenkreis. Sannolikt ha därför Ingefast

497. Tibble, Husby-Långhundra sn.

Pl. 98.

Litteratur: B 211, L 584, D 2: 178. J. Bureus, Fa 6 s. 149 n:r 254 (Bureus' egen uppteckning), s. 203 n:r 187 (Rhezeliuss' uppteckning), Fa 10: 2 n:r 18, Fa 5 n:r 195, Fa 1, s. 48; J. Rhezelins, F1 2 n:r 20; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 19; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 17; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 83, 170, 494; UFT h. 4 (1875), s. 35; brev från orgelnisten Z. O. Simlund till R. Dybeck 7/7 1877; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10: 2 n:r 18), kopparstick (Ff 6 n:r 202); Rhezelius, teckning (F1 2 n:r 20); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 211); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Omr. 250 m. S om gården Tibble n:r 3 ligger, på södra sidan om Husbyån, en bergbacke i en trädbeväxt beteshage. Nära den norra ändan av berget, 4 m. SV om gärdesgården kring hagen, finnes en runristning på den mot N och NV sluttande ytan. Avståndet från marken till ristningens nedersta del är drygt 1,50 m.

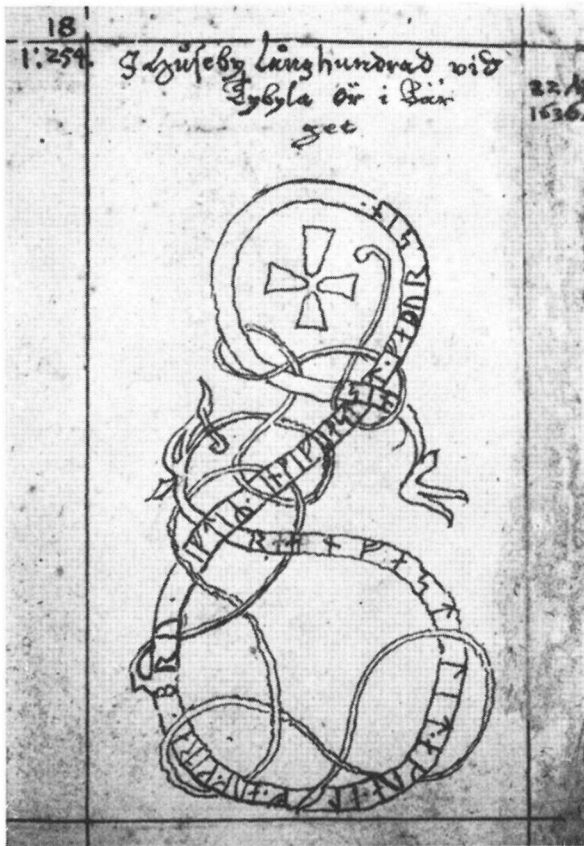


Fig. 239. U 497. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter teckning av Bureus.

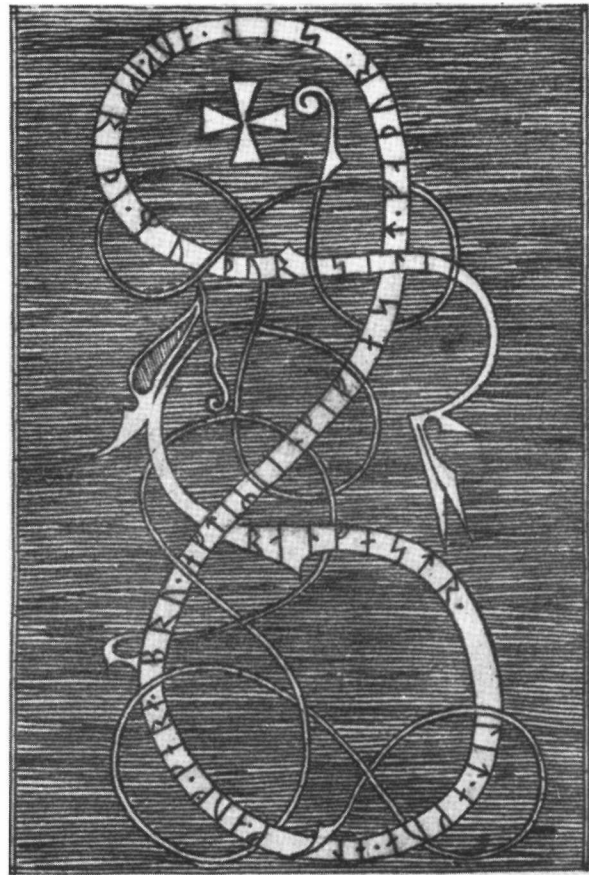


Fig. 240. U 497. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter teckning av Rhezelius.

De äldsta uppgifterna om runristningen finnas hos Bureus. Han har dagtecknat sin teckning (Fa 10: 2) den »22 Ap. 1636». Platsen säges vara: »I Husby Longhundrad vid Tybla Ör i berget» (Fa 6), »I Huseby Långhundrad vid Tybyla Ör i Bärget» (Fa 10: 2), »Wid Tybla Ören i Berget» (Fa 5). Rhezelius uppger: »I Berget widh Tibble Örn» (Fa 6), »Husby Longhundrad vid Tybla örn i Berget» (Fl 2). I *Ransakningarna* meddelas: »Wijdh Tibla örn ähr ett notabelt Bergh, som berättas, Rundt och medh en ringh omkringh, och der innanför medh bookstäfwer seyes och af Troowärdige män att der städes skolat ehn brudh medh Crona och Brudh skrudh blifwit intagen widh hon kommit om reesande eller der förbi, synes ännu i Berget samma bruudz bilde med Cronan och sin skrudh liggiandes.» Vad som åsyftas med detta sista meddelande har icke kunnat säkert fastställas. Näppeligen är det själva runristningen som avses. Förmodligen har det funnits någon formation i berget, som av folkfantasien har tolkats såsom en bild av en brud med brudkrona och brudräkt. Därav har sedan sägnen uppkommit, att en brud, som kommit resande förbi, skulle ha blivit bergtagen på denna plats. Endast de första orden beröra sålunda själva runristningen: vid Tibble örn finnes ett märkvärdigt berg, med en rund ristning och innanför ringen bokstäver. — På teckningen i *Monumenta* är skrivet: »Tibla örns berg» (B 211 och L 584: »Tible ören»). — Dybeck anger ristningens läge på följande sätt: »Vid sydvästra gränsen af Tible södra gärde äro å jämna fältet två bergshöjder, mellan hvilka Husbyån framflyter. Stället har af gammalt hetat och heter ännu *Tible ören*, eller *örna*, såsom man nu säger, och varit ett sund mellan två sjöar. Ännu för 50 år sedan var här en urgammal, låg

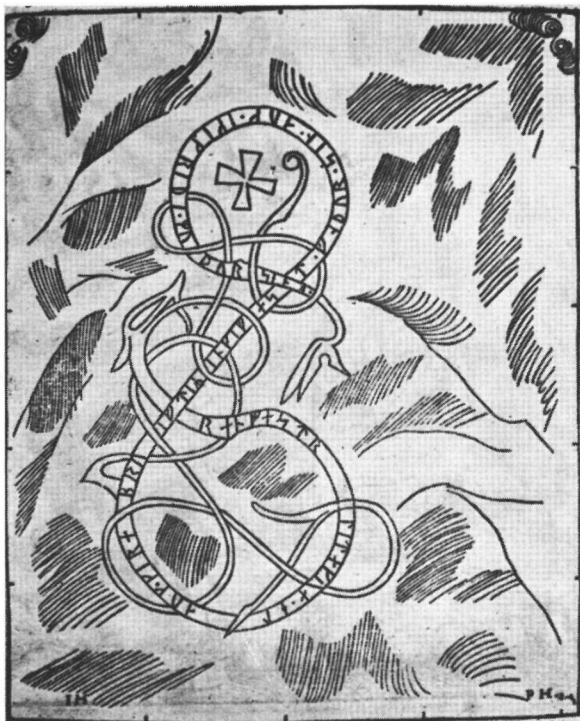


Fig. 241. U 497. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter B 211.

och sällsam stenbro (stainbru) sannolikt af aldrea äldsta slaget, och man berättar att en gammal »landsväg» — bron var knappt en famn bred! — här fordom framstrukt mot Vidbo socken och vidare. Nu finnes en ny, hög och skral bro i den gamlas ställe. — Den anseeligare af de två nämnda bergshöjderna är på södra sidan om ån och har å den mot ören vända, något kullriga, sidan en vacker ristning med runor.» — *UFT* h. 4 (1875), s. 35: »Ristningen är å en bergshäll i närheten af Tibble soldattorp n:o 145. Slingan är särdeles konstnärligt utförd. Inskriften, nu till en del afflagad.»

En forntida väg har förmodligen gått från Tibble söderut till Krogsta i Vidbo sn. Det förefaller som om här har funnits de bästa naturliga förutsättningarna för en överfart över den annars av vidsträckta sumpmarker omgivna Husbyån och alltså för en förbindelse mellan Husby-Långhundra och de inre delarna av Seminghundra härad. Ett vadställe och en bro torde sålunda ha funnits i närheten av berget med runristningen. Längre upp på norra sidan av ån har vägen passerat förbi gravfältet vid Tibble och runstenen U 496. »Gam-

malt folk säga», meddelar Brate, »att det varit väg rätt över åt Krogsta, som förmodligen lupit förbi stenen. Ur åkern har mycket sten upptagits, som ser ut att ha hört till en väg.»

Hällen är av en röd bergart, lagrad och skiffrig. Ytan är kupig och sluttar i ung. 45° mot NV. Den är ganska ojämn och olämplig för ristning. Ristningens största längd är 2,25 m., största bredd 1,36 m. Ristningen är utförd av en skicklig ristare med jämna, vackra, i botten rundade linjer. Upptill, där stenen är särskilt ojämn och det säkerligen har varit svårt för ristaren att utföra sitt arbete, är inskriften svåräst och grund. För övrigt är den väl bevarad och lättläst.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

ranfast[r] · lit · aqua · eli · auk · kera · bru · eftir inkifast · fapur · sin × auk ik[i]fripi · mupur sina
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Ragnfastr let haggva helli ok gærva bro æftir Ingifast, faður sinn, ok Ingifriði, móður sina.

»Ragnfast lät hugga hällen och göra bron efter Ingefast, sin fader, och Ingefrid, sin moder.»

Till läsningen: Huruvida sk funnits vid inskriftens början, är ovisst. Hst till 5 a står i en spricka. Något 8 r finnes icke efter 7 t. Ytan är gropig och på ett långt stycke oanvändbar för ristning. Det förefaller sannolikt, att omkr. 3 cm. t. h. om 7 t en större flisa har fallit bort. Även ramlinjerna äro här avbrutna. Om sålunda här en gång möjligen har stått ett r, blir dock avståndet till 9 l påfallande stort. Sannolikt har ristaren funnit ytan mindre duglig och därför undvikit den. En fördjupning finnes dock, som troligen är ett hugget sk. 13 g har en grund prick mellan hst och bst och är sannolikt hugget. 16 e är tydligt stunget, likaså 29 e. 23 e är sannolikt stunget, men pricken är mycket svag. 22 k är icke stunget; icke heller 36 och 54 k.

Sk efter 25 **a** är grunt. Efter 33 **a** finnes intet sk. Huruvida sk funnits efter 41 **t**, är ovisst. 43 **a** har bst endast på v. sidan av hst; likaså 50 **a** och 69 **a**. Övriga **a**-runor ha bst, som skär tvärs över hst. Alla inskriftens **n**-runor ha bst endast på h. sidan av hst. I inskriftens tre **p**-runor (44, 59 och 63 **p**) utgår bst från ramlinjerna. Sk efter 49 **n** synes vara ett $\times$. Fr. o. m. 53 **i** är inskriften svårläst; ytan är skrovlig och torde även ha vittrat starkt. Läsningen av de tre sista orden är dock säker. Sk efter 52 **k** är mycket ovisst. Mellan 54 **k** och 56 **f** finnas inga spår av någon runa. Stenen är mycket knottrig. Intet sk finnes efter 65 **r** och 69 **a**.

Bureus (Fa 10: 2, Fa 6 och Fa 5): 8 **r** saknas. 13 **k**, 16 **i**, 18 **f**, 23 **i**, 29 **i**. Runorna 50—65 saknas; likaså 69 **a**. — Rhezelius (F12): Efter 7 **t** finnes ett **r**. 13 **k**, 15 **e**, 18 **f** (Fa 6: i), 21 **g**, 23 **e**, 29 **e**. 55 **i** saknas. 69 **i**. — Hadorph och Helgonius (B 211): 8 **r**. Intet sk efter 11 **t**. 13 **k**, 16 **e**. 18 **i** saknas. 23 **i**, 29 **i**; 55 **i**, 56 **k**; 69 **o**. Sk efter 69 **o**. — Dybeck: Sk framför 1 **r**. 8 **r** finnes. 13 **k**, 16 **e**, 18 **i**, 23 **e**, 29 **e**. Intet sk efter 41 **t**. 55 **i** finnes. 56 **g**. 69 **o**. — I *UFT* h. 4 (1875), s. 35 meddelas, att »sista namnet är icke *Ikikripi*, utan *Ikikriþ* (stud. P. J. Lindal)». Tydiligen med anledning av denna uppgift om läsningen har Dybeck inhämtat upplysningar från orten, och därvid fått meddelat av orgelnisten Simlund, att runan **i** i slutet av namnet på modern »verkligen finnes å hållristningen vid Tibble ören tydligt och skarpt markerad». Stud. Lindal hade alltså misstagit sig. — Brate: 8 **r** saknas. 13 **g**, 16 **e**, 23 **e**, 29 **e**, 53—60 **ikikriþi**; 55 **i** står »på ett mycket skrovligt ställe och knappt synligt som ristning utan ersättes av en sänka». 69 **a**.

Om namnen *Ragnfastr* och *Ingifastr* se U 496, om kvinnonamnet *Ingifriðr* U 114.

Ragnfast har sålunda dels låtit hugga inskriften på berget och göra bron därbredvid till minne av sina föräldrar Ingefast och Ingefrid, dels också på gravfältet låtit resa en runsten för Ingefasts och Gullefs själar. Han har för detta ändamål anlitat samme ristare, och de båda inskrifterna äro därför samtida.

498. Åby, Husby-Långhundra sn.

Litteratur: B 213, L 582; J. Bureus, Fa 6 s. 203 n:r 188 (Rhezelius), Fa 5 n:r 196; J. Rhezelius, F12 n:r 21; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 18; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 133; UFT h. 4 (1875), s. 35.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (F12 n:r 21); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3 och B 213).

Runstenen fanns enligt Rhezelius (Fa 6, F12) »På Åby Lööt»; det anmärkes, att den »synes illa». Den omtalas icke i *Ransakningarna*. På träsnittet i *Monumenta* anges som plats: »Åby äng Husby långh.» (B 213: »Åby äng», L 582: »Åby äng, vid Husby åen»). Stenen finnes icke upptagen i senare samlingar, och den har förgäves eftersökts vid inventeringen 1936.

Stenens höjd över markytan enligt B 213 omkr. 1,75 m., bredd omkr. 0,70 m. Ristningen har redan på 1600-talet varit otydlig och svårläst.

Inskrift (enligt B 213):

uikikr ... auk anuntr · ikifriþ - - suni · rai ... iftir iarlr uk · ifter · kal · faþur sin

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Vikingr ... ok Anundr, Ingifrið[ar] syni[r], ræi[stu] æftir ... ok æftir Kal, faður sinn.

»Viking ... och Anund, Ingefrids söner, reste efter ... och efter Kal, sin fader.»

Till läsningen: Ristningen har tydligen redan på 1600-talet varit mycket svårläst. Detta framgår av de båda från varandra starkt avvikande läsningar, som finnas bevarade, Rhezelius' och Hadorphs. Av dessa är Hadorphs otvivelaktigt den riktigare. Rhezelius har missförstått